

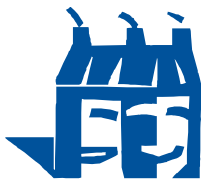

VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN TIETOTILIN- PÄÄTÖS

Vuodelta 2011

Tiivistelmä

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Tietojen käsittelyn toimintatavat ja periaatteet	3
2.1 Tietojen käsittelyyn vaikuttava lainsäädäntö	4
2.2 Tietojen käsittelyn käytännesäännöt, varmenne- ja toimintapolitiikat.....	4
2.2.1 Käytännesäännöt	4
2.2.2 Väestörekisterikeskuksen varmenteita koskevat varmennepolitiikka-asiakirjat	5
2.2.3 Toimintapolitiikat	5
2.3 VTJ:n tietoturva- ja jatkuvuussuunnitelma.....	6
3 Väestötietojärjestelmän tietojen ylläpito.....	6
3.1 Väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuudesta	7
4 Väestötieto- ja varmennetietojärjestelmästä luovutetut tiedot	7
4.1 Palvelukohtaisen tietojenluovutuksen asiakasmäärät	9
4.2 Tietojenluovutus osoitepalvelussa ja nimipalvelussa.....	10
5 Kansalaisen tietojenluovutuskielto-oikeuden ja tietojen tarkastusoikeuden toteutuminen	10
6 Varmennetapahtumien määrä	11
7 Tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta	12
7.1 Väestötietojärjestelmän valvonta	12
7.2 Tapahtumatietojen seuranta ja valvonta	13
7.3 Varmennetietojärjestelmän seuranta ja valvonta.....	13
7.4 Ylläpitotapahtumien seuranta ja valvonta.....	14
7.5 Otantojen ja poimintojen seuranta ja valvonta.....	14
7.6 Muu tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta.....	14
7.7 Tietojen käsittelyn ulkopuolinen seuranta ja valvonta.....	14
7.8 Laillisuusvalvontaviranomaisten toimenpiteet	15
8 Järjestelmien käyttövaltuudet	15
8.1 Väestörekisterikeskuksen käyttöoikeudet.....	15
8.2 Järjestelmätoimittajien ja yhteistyökumppanien käyttöoikeudet.....	16
8.3 Asiakasorganisaatioiden suorakäytön ja Vartti-järjestelmän käyttöoikeudet	17
9 Tietojen käsittelyn, käyttöoikeuksien ja toiminnan analysointi.....	18
10 Tehdyt kehittämistoimenpiteet ja havaitut kehittämiskohteet	20

VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN TIETOTILINPÄÄTÖS

1 Johdanto

Tietotilinpäätökseen on kerätty väestötietojärjestelmän ja varmennetietojärjestelmän tietojenkäsittelyn tärkeimmät tunnusluvut ja eritelty keskeisin Väestörekisterikeskuksen (jäljempänä myös VRK) tietojenkäsittelyä ohjaava sisäinen ohjeistus ja lainsäädäntö. Tietotilinpäätöksen tavoitteena on antaa kuvaa siitä mitä tietovarantoja VRK:n hallussa on ja kuvaus tietojenkäsittelyn nykytilasta sekä arvio tietosuojan, tietoturvan ja yksityisyyden suojan toteutumisesta.

Tietotilinpäätöksessä pohditaan nykytilanteen analysoinnin kautta ilmeneviä kehittämis- ja mittaamistarpeita sekä niihin liittyvää seurantaan. Tältä osin tietotilinpäätöksen tavoitteena on toimia myös suunnittelun, toiminnan ohjauksen, raportoinnin ja johtamisen tukena virastossa.

Osaltaan tietotilinpäätöksellä pyritään varmistamaan henkilötietolain mukaisen hyvän tietojenkäsittelytavan ja hyvän hallintotavan toteutuminen sekä VRK:n toimintaa ohjaavan lainsäädännön noudattaminen. Tietotilinpäätöksellä täytetään myös väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 60 §:n mukainen raportointivelvollisuus.

Tietotilinpäätös on tarkoitettu ensisijaisesti VRK:n johdolle toiminnan ja tietosuojan kehittämisen työkaluksi ja tietosuojavaltuutetulle VRK:n toiminnan arvioimisen välineeksi. Tietotilinpäätös annetaan tiedoksi myös Valtiovarainministeriölle. Tässä tietotilinpäätöksessä keskitytään Väestötietojärjestelmän ja Varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyyn ja näiden tietojen käsittelyn seurantaan ja valvontaan vuonna 2011.

Tietotilinpäätöstä laadittaessa on otettu huomioon Tietosuojavaltuutetun antama ohjeistus tietotilinpäätöksen laatimisesta.

2 Tietojen käsittelyn toimintatavat ja periaatteet

Henkilötietolain (523/1999) 3 §:n mukaan henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.

Väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyn ja mahdollisen tietojen luovutuksen ennakkoehdona on korkean tietosuojan ylläpito ja käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen noudattaminen. Tietojen käsittelyä ja tietojen luovutusperiaatteita säätelee ensisijaisesti näitä toimenpiteitä koskeva lainsäädäntö. Lainsäädäntöä yksityiskohtaisemmin tietojen käsittelyä ohjataan VRK:n sisäiseen käyttöön, tietojen keräämisestä vastaaville tahoille, Väestörekisterikeskuksen yhteistyökumppaneille ja tietoluovutusten saajille tarkoitetuilla toimintapolitiikka-ohjeilla ja käytännesäännöillä.

Vastuut väestötietojärjestelmän ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelystä ja käsittelyn seurannasta ja valvonnasta on kuvattu VRK:n työjärjestyksessä (1227/012/10). VRK:n toiminta on sertifioitu ISO/IEC 27001:2005 tietoturvasertifikaatilla ja VRK:n varmennepalvelutoiminta on sertifioitu SFS-EN ISO 9001:2000 laatusertifikaatilla.

2.1 Tietojen käsittelyyn vaikuttava lainsäädäntö

Varmennepalvelujen toiminnassa ja väestötietojärjestelmän tietoja ylläpidettäessä, käsiteltäessä tai luovutettaessa on otettava huomioon Suomen perustuslain (731/1999) yksityisyyden suojaa, sananvapautta ja julkisuutta koskevat perusoikeussäännökset, sekä viranomaisiin julkisen vallan käyttäjinä kohdistuvat säännökset, kuten laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja hallintolaki (434/2003).

Keskeisin tietojen käsittelyyn vaikuttava lainsäädäntö on kirjattu henkilötietolakiin (523/1999) ja lakiin väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009). Henkilötietolain säännöksiä voidaan pitää henkilötietojen käsittelyn ja samalla tietosuojan yleisinä periaatteina. Näitä periaatteita tulee soveltaa yleisesti kaikessa henkilötietojen käsittelyssä.

Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista säätelee erityislakina muun muassa varmennettua sähköistä asiointia, sen käyttöä ja kehittämistä sekä väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitoa, käsittelyä ja luovuttamista.

Muuta VRK:n toimintaan vaikuttavaa lainsäädäntöä ovat, laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) henkilökorttilaki (829/1999), passi-laki (671/2006), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettu laki (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annettu laki (61/2007) ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettu laki (559/1994). Lainsäädännön lisäksi VRK:n varmennepalveluita sitovat myös Viestintäviraston soveltuvat määräykset.

Tietojen käsittelyyn vaikuttaa vahvasti myös valtioneuvoston asetus tietoturvallisuudesta valtiorhallinnossa (681/2010) (jäljempänä tietoturvallisuusasetus) ja Ohje tietoturvallisuudesta valtiorhallinnossa annetun asetuksen täytäntöönpanosta (VAHTI 2/2010) sekä Sisäverkko-ohje (VAHTI 3/2010).

2.2 Tietojen käsittelyn käytännesäännöt, varmenne- ja toimintapolitiikat

2.2.1 Käytännesäännöt

VRK on laatinut henkilötietolain (523/1999) 42 §:n nojalla käytännesäännöt tietosuojalainsäädännön soveltamiseksi ja hyvän tietojenkäsittelytavan edistämiseksi. Käytännesäännöt ovat VRK:n vahvistama ohjeellinen näkemys väestötietojärjestelmän tietojen hyvistä tietojenluovutuskäytännöistä.

Käytännesäännöillä täydennetään ja täsmennetään tietojen luovutusta koskevien säännösten soveltamista ja tulkintaa silloin, kun asiasta ei ole tyhjentävästi säädetty lainsäädännössä. Käytännesääntöjen tarkoituksena on ohjata ja selkiyttää tietojenluovutuksen käytäntöjä tietoja luovutettaessa ja toimia apuna tietopalvelua hoitavien henkilöiden työssä.

VRK:n käytännesääntöjä ovat tällä hetkellä:

- Julkishallinnon tietopalvelun käytännesäännöt (dnro 88/420/10)¹
- Yksityisen sektorin tietopalvelun käytännesäännöt 1.3.2010 (dnro 89/420/10)
- Väestötietojärjestelmän turvakiellon käytännesäännöt 1.3.2010 (dnro 86/420/10)
- Väestötietojärjestelmän osoitepalvelun käytännesäännöt 1.3.2010 (dnro 84/420/10)

¹ Käytännesääntöjä ei ollut vahvistettu vuoden 2011 loppuun mennessä. Tiedossa on ollut vuonna 2012 tuleva lainmuutos, joka vaikuttaa käytännesääntöjen sisältöön ja tämän vuoksi tehtiin päätös, että käytännesäännöt vahvistetaan vasta tulevien muutosten jälkeen.

Käytänneseäntöjen tavoitteena on parantaa kansalaisten yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa ja tietopalvelun laatua, yhtenäistää tietojen luovutuksen käytäntöjä, sekä ylläpitää ja edistää rekisteröityjen ja tiedon käyttäjien luottamusta väestötietojärjestelmää ja sen tietopalveluja kohtaan. Tavoitteena on myös tukea avoimuuden ja julkisuuden toteutumista väestötietojärjestelmän tietojen käytössä.

2.2.2 Väestörekisterikeskuksen varmenteita koskevat varmennepolitiikka-asiakirjat

VRK luo ja myöntää kansalaisvarmenteen henkilökortille, organisaatiovarmenteen organisaatiokortille, tilapäisvarmenteen varakortille, terveydenhuollon henkilövarmenteet terveydenhuollon toimikortille ja sähköposti- ja palvelinvarmenteet sekä allekirjoitusvarmenteet ja sormenjälkien lukemisessa tarvittavat varmenteet Suomen sirullisille passeille. VRK vastaa myöntämällään henkilövarmenteilla Suomen kansalaisten, kotikuntalainen (201/1994) mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvien ulkomaalaisten, organisaatioiden ja yritysten virkamiesten ja työntekijöiden henkilöllisyyden varmentamisesta asioitaessa VRK:n varmenteen sisältävällä (toimi)kortilla erilaisissa sähköisissä palveluissa. Varmenne on luotettava VRK:n allekirjoittama todistus siitä, että tietty sähköinen henkilöllisyys kuuluu tietylle henkilölle. Varmenteen avulla varmennetaan varmenteen haltijan henkilöllisyys sekä varmenteeseen sisältyvien tietojen oikeellisuus, eheys ja alkuperäisyys sähköisessä asiointissa.

VRK:lla on jokaiselle myöntämälleen varmennetyypille erillinen varmennepolitiikka, jossa kuvataan varmennetyypeittäin käytettävät menettelytavat, toimintaperiaatteet, käyttöehdot ja vastuuden jaot. Varmennepolitiikkojen lisäksi VRK:lla on varmennuskäytännöt ja varmennekuvaukset. Varmennuskäytäntö on varmennepolitiikkaa yksityiskohtaisempi kuvaus varmentajan toiminnasta. Varmennekuvaus sisältää varmennepolitiikan ja varmennuskäytännön keskeiset kohdat.

2.2.3 Toimintapolitiikat

Väestörekisterikeskuksen tietoturvapolitiikassa (dnro 594/5101/08) on kuvattu tietoturvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toteutuskeinot, sekä tietoturvallisuuden organisointi, vastuut ja kehittämisprosessi. Tietoturvapolitiikka määrittelee VRK:n tietoturvallisuuteen liittyvät menettelytavat ISO/IEC 27001-standardin mukaisesti. Tietoturvapolitiikka annetaan tiedoksi kaikille virastossa työskenteleville ja myös VRK:n merkittäville ulkopuolisille yhteistyötahoille.

Käyttövaltuushallinnan politiikalla (dnro 3182/511/10) ohjataan VRK:n järjestelmien käyttövaltuuksien hallintaa, seurantaa ja käyttöä. Käyttövaltuushallinnan tehtävänä on valvoa, että VRK:n järjestelmiä käytetään asianmukaisesti ja samalla varmistaa että tieto mahdollisesta väärinkäyttötilanteesta on luotettavasti ja nopeasti saatavissa riskien minimoimiseksi ja tapahtuneen todentamiseksi.

Yksityiskohtaisemmin tietojenkäsittelyä säädellään ja ohjataan Tietojen luokittelu ja luotamuksellisten tietojen käsittely VRK:ssa -ohjeessa (dnro 1596/511/05) ja Tietoturvapahdumiin reagointi VRK:ssa -ohjeessa (dnro 1218/511/05).

Verkon käyttöä ja tietojen käsittelyn teknistä tietoturvaa ohjataan Väestörekisterikeskuksen Internet-politiikalla (dnro 1308/511/08) ja Tietovälineiden käsittely, säilytys ja tuhoaminen VRK:ssa (dnro 1809/511/10) ja Etätöiden tietoturva (dnro 1873/511/10) -ohjeilla.

Väestötietojärjestelmän tietojen käsittelystä kerätään erillistä lokirekisteriä. Lokien käsittelyn perusteet on kirjattu Väestörekisterikeskuksen lokipolitiikkaan (dnro 1034/5101/08).

2.3 VTJ:n tietoturva- ja jatkuvuussuunnitelma

Väestötieto- ja Varmennetietojärjestelmästä on laadittu tietoturva- ja jatkuvuussuunnitelmat. Suunnitelmissa kuvataan järjestelmien tietoturvamennettelyt ja -kontrollit sekä varautuminen erilaisiin häiriö- ja poikkeustilanteisiin.

3 Väestötietojärjestelmän tietojen ylläpito

Tietojen ilmoittamiseksi sähköisesti VRK myöntää luvan tietoja ilmoittavalle organisaatiolle määriteltyjen tietojen sähköiseen ilmoittamiseen. Luvan ehdoissa on selvitetty tietojen ilmoittajien vastuu ilmoittamistaan tiedoista ja niiden oikeellisuudesta sekä ajantasaisuudesta huolehtimisesta sekä muut palvelun käyttöehdot. Lisäksi varamennettelynä on aina ilmoittamisessa käytössä tietojen ilmoittaminen paperimuotoisena alueelliseen maistraattiin, joka tallentaa tiedot väestötietojärjestelmään.

Ylläpitotapahtumat	2011	2010	2009
Henkilötietojen ylläpitotapahtumia (X-lomakkeet)	1 586 948	1 524 525	1 567 157
Rakennustietojen ylläpitotapahtumia (R-lomakkeet)	787 450	883 897	844 292
Kiinteistöjen ylläpitotapahtumia (K-lomakkeet)	540 952	520 803	641 741
Tapahtumia yhteensä	2 915 350	2 929 164	3 053 190

Henkilötietojen konekielinen ilmoitusliikenne 2011					
	Konekielisesti ilmoitetut 2011	Kaikki tapahtumat 2011	%-osuus 2011	%-osuus 2010	%-osuus 2009
Sairaalat	61 129	111 464	54,84	55	54,64
Sosiaaliviranomaiset	8 989	33 175	27,1	22,75	19,32
Seurakunnat	79 587	158 809	50,11	40,91	49,93
Tuomioistuimet *	15 374	17 111	89,85	90,82	-
Maahanmuuttovirasto	4 517	9 888	45,68	40,84	-
Tapahtumia yhteensä	169 596	330 447	51,32	45,92	42,11

*Vuoden 2010 Tietotilinpäätöksessä tuomioistuimien lukumäärä sisälsi myös isyyden tunnustamisesta tehtävät ilmoitukset, joista pääosaa ei missään vaiheessa käsitellä tuomioistuimissa

Syntymätietoja konekielisesti on ilmoittanut 34 sairaalaa ja kuolintietoja 13 sairaalaa tai terveyskeskusta². Huoltotietoja konekielisesti on ilmoittanut 19 organisaatiota³, osassa organisaatioita on ilmoittajina useampia kuntia. Rakennuslupatietoja konekielisesti väestötietojärjestelmään ilmoitti vuodenvaihteessa 2011/2012 314 kuntaa, eli 93 % kaikista tietoja ilmoittavista kunnista.

Kansalaisten muuttoilmoituksia otetaan vastaan Itella Oyj:n, maistraattien ja VRK:n yhteistyössä ylläpitämien menetelmien avulla. Yhteisellä muuttoilmoituksella kerätään tietoja sekä väestötietojärjestelmään että Itellan osoitetietojärjestelmään.

² Tilanne 30.3.2012.

³ Tilanne 30.3.2012.

VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄÄN REKISTERÖIDYT MUUTTOILMOITUKSET V. 2009 - 2011						
	2011 Ilmoitukset yht.	%- osuus	2010 Ilmoitukset yht.	%- osuus	2009 Ilmoitukset yht.	%- osuus
Internet	381477	56	341730	52	295278	45
Puhelin	79176	12	93959	14	122481	19
Lomake, skannattu	143241	21	148591	23	147089	22
Lomake, manuaalisesti tallennettu	74552	11	72762	11	88877	14
YHTEENSÄ	678446	100	657042	100	653725	100

VRK:n tavoitteena on lisätä väestötietojärjestelmän sähköistä ilmoitusliikennettä. Manuaalisen tiedon ylläpidon vähentäminen on vähentänyt ylläpitoon osallistuvien tahojen työtä ja kustannuksia. VRK pyrkii siihen, että tiedot ilmoitettaisiin sähköisesti suoraan sieltä, mistä tieto on peräisin.

Muuttoilmoituksiin liittyen tapahtui vuoden 2011 aikana sellainen muutos, että muuttoilmoituksiin liittyvät selvityspyynnöt siirtyivät VRK:lta Seinäjoen maistraatin tehtäväksi.

3.1 Väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuudesta

Alla oleva taulukko kuvaa väestötietojärjestelmän tietojen oikeellisuuden tason kehitystä.

TIETO	2011	2010	2009
Vakinaisten osoitteiden oikeellisuus %	99,0	99,0	99,0
Tilapäisten osoitteiden oikeellisuus % *	81,8	87,0	89,3
Asunnon hallintaperuste %	90,2	89,5	89,8
Äidinkielitieto %	99,7	99,6	99,7
Ammattitieto % **	61,0	63,2	61,9

* Yhden henkilön vaikutus tulokseen on yli 1 %. Vuonna 2011 vain 88 henkilöllä tutkimuksen yhteydessä haastatelluista henkilöistä (haastateltuja yhteensä 10.593 henkilöä) oli VTJ:ssä tilapäinen osoite. Vuonna 2010 vastaavasti 1,1 %:lla (eli 100 h:löllä).

** Ammattitieto oikein tai melko lähellä oikeaa. Ammattitieto on henkilön oman ilmoituksen varassa ja sen oikeellisuutta on tutkittu vertaamalla henkilön työvoimatutkimuksessa ilmoittamaa ammattia väestötietojärjestelmässä olevaan ammattitietoon.

Alla oleva taulukko kuvaa henkilölle myönnetyn varmenteen ja siinä olevan sähköisen identiteetin oikeellisuutta.

SÄHKÖINEN IDENTITEETTI	2011	2010	2009
Oikeellisuus %	100	100	100

4 Väestötieto- ja varmennetietojärjestelmästä luovutetut tiedot

VRK luovuttaa väestötietojärjestelmän tietoja useiden erilaisten palveluiden kautta. Alla olevassa taulukossa on VRK:n maksullisen palvelutuotannon puitteissa luovutettujen tietoyksiköiden tai myytyjen yksiköiden määrät tuoteryhmittäin eriteltynä julkisoikeudellisissa ja liiketaloudellisissa tietopalveluissa. Taulukosta käy ilmi siis myös varmennepalveluiden suoritteiden määrät.

JULKISOIKEUDELLISET SUORITTEET	2011	2010	2009
	kpl	kpl	kpl
Suorakäyttö	11 938 532	10 792 290	10 442 300
VTJkysely	(9 727 108)	(9 348 183)	(9 083 635)
Sovelluskyselyt	(2 174 809)	(1 444 107)	(1 358 667)
Poiju	(37 469)	0	0
Maksuton suorakäyttö *	124 245		
Muutostietopalvelu	30 310 428	29 022 464	38 239 920
Otanta- ja poimintapalvelut	45 018 780	34 644 421	22 166 655
Maksuttomat otanta- ja poimintapalvelut *	2 307 546		
Sähköinen henkilökortti	99 203	73 408	70 997
Bio –varmenteet **	519 406	479 892	450 428
Terveystietopalvelun varmentaminen	51 279		
Vaalipalvelut	1	0	10
Asiakasrekisterin päivitys	8 111 840	6 648 734	5 973 385
Väestötietopuhelin:			
Puheluiden lkm	0	7252	13 448
Muu tietojen luovutus *****	490	0	5 607
Yhteensä	98 481 750	81 668 461	77 362 116
LIIKETALOUDELLISET SUORITTEET	2011	2010	2009
	kpl	kpl	kpl
Otanta- ja poimintapalvelut	29 879 310	55 330 837	30 755 909
Maksullinen Weed	24 850 176	19 735 716	19 450 580
Maksuton Weed	111 998 078	109 732 502	71 708 608
Asiakasrekisterin päivitys	85 510 512	84 835 232	68 805 878
Suorakäyttö	8 564 702	7 266 630	6 275 032
VTJkysely	(1 015 822)	(894 132)	(946 935)
Sovelluskyselyt	(7 585 152)	(6 372 498)	(5 328 097)
Poiju	(23 728)	0	0
Osoitepalvelupuhelin:			
Puheluiden lkm ***	167 099	198 951	235 099
Osoitepalvelu.net:			
Luovutetut osoitteet ****	34 967	41 622	32 330
Varmennepalvelut *****	10 231	43 727	41 475
Muu tietojen luovutus *****	0	0	217 396
Yhteensä	261 015 075	277 185 217	197 522 307
TIETOYKSIKÖT YHTEENSÄ	359 496 825	358 853 678	274 884 423
TIETOYKSIKÖT ILMAN MAKSUTTOMIA YKSIKÖITÄ	245 066 956	249 121 176	203 175 815

*Rakennustietokyselyt olivat kunnille maksuttomia 1.7.2011 lähtien ja rakennustietojen vakiopoinnintat 1.1.2011 lähtien.

** Myytyjen passien lukumäärä. Myönnettyjen biopassivarmenteiden lukumäärä oli vuonna 2011 86 kpl, vuonna 2010 66 kpl ja vuonna 2009 14 kpl.

*** Luvut on tarkistettu vuoden 2009 osalta.

**** Sisältää myös Osoitepalvelu.net:iä edeltäneen Netti-osoittepalvelun luovutetut osoitteet vuosina 2009 ja 2010.

***** Vuonna 2009 ja 2010 myönnettyt organisaatiovarmenteet ja vuonna 2011 myönnettyt organisaatiovarmenteet (9950 kpl) sekä palveluvarmenteet (281 kpl).

***** Tietojenluovutustapaa ei ole pystytty yksilöimään

4.1 Palvelukohtaisen tietojenluovutuksen asiakasmäärät

VTJkysely on suora käyttöyhteys väestötietojärjestelmään, johon kirjaututaan käyttäjätunnuksella ja salasanalla tai varmenteella. Järjestelmän käyttöoikeudet on rajattu käyttöoikeusrooleilla, jotka rajaavat tiedot, joita hakijalla on oikeus käsitellä. Organisaatiolle salitut roolit on määritelty VRK:n myöntämässä tietoluvassa.

VTJkysely	2011	2010
	kpl	kpl
Käyttäjäorganisaatioita	668	735
Ulkomaiset käyttäjäorganisaatiot	1	1
Poimintaoikeusorganisaatioita	4	1
Organisaatioita, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja	13	11

Sovelluskysely on suora käyttöpalvelu, jossa väestötietojärjestelmän ja asiakkaan sovelluksen välille luodaan kysely-yhteys. Sovelluksen välityksellä asiakkaan sovellus hakee tietoa väestötietojärjestelmästä. Yhteydellä on saatavissa ainoastaan asiakkaalle tietoluvassa määritellyt tiedot. Asiakkaat vastaavat itse oman henkilökuntansa sovellusyhteyden käyttöoikeuksista. Tietyille asiakasorganisaatioille on myönnetty ns. raamilupa ja oikeus jälleenmyydä raamiluvan mukaisia sovellus-sovellus yhteyksiä väestötietojärjestelmään yksityiselle sektorille.

Sovelluskyselyt	2011	2010
	kpl	kpl
Suoria sovelluskyselyasiakkaita	92	82
Ulkomaiset sovelluskyselyorganisaatiot	5	3
Organisaatioita, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja	13	7
Organisaatioita, joilla on oikeus saada tieto turvakiellosta	13	8*
Organisaatioita, joilla on raamilupa	8	6
Raamilupien alaisia sovelluskyselyasiakkaita	979	1 318
Raamilupien alaisia ulkomaisia sovelluskyselyasiakkaita	81	50
VETUMA-asiakkaita	46	32
ePortti asukaskyselyasiakkaita	260	213

*Vuonna 2010 ilmoitettu virheellinen arvo 3

Muutostietopalvelussa päivitetään suoraan asiakasrekisteriin muuttuneet henkilö- tai rakennustiedot. Muutostietopalvelun asiakkaita voivat olla vain julkisen sektorin organisaatiot.

Muutostietopalvelu	2011	2010
	kpl	kpl
Asiakasorganisaatioita	399	399
Organisaatiota, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja	18	17

Otannassa tai poiminnassa väestötietojärjestelmästä poimitaan halutut kriteerit täyttäviä tietoja. Päivityspalvelun avulla päivitetään asiakkaan rekisterissä olevat henkilö-, rakennus- ja kiinteistötiedot ajan tasalle väestötietojärjestelmästä.

Otannat, poiminnat ja päivityspalvelu	2011	2010
	kpl	kpl
Väestörekisterikeskuksen asiakasorganisaatioita	366	346
Ulkomaisia asiakasorganisaatioita	2	1
Organisaatioita, joille on toimitettu turvakiellon alaisia tietoja	3	6
Yhteistyökumppaneita	3	3
Yhteistyökumppanien asiakasorganisaatioita	473	356
Ulkomaisia yhteistyökumppanien asiakasorganisaatioita	31	33

4.2 Tietojenluovutus osoitepalvelussa ja nimipalvelussa

VRK luovuttaa henkilöiden osoitetietoja erillisen osoitepalvelun kautta. Osoitepalvelu toimii verkossa ja puhelimitse. Osoitepalvelu on tarkoitettu ainoastaan yksittäiseen kansalaiskäyttöön ja tietojen luovutuksen edellytyksenä on henkilön yksiselitteinen tunnistaminen. Alle 15-vuotiaiden, osoitepalvelukiellon omaavien ja turvakiellon omaavien henkilöiden tietoja ei luovuteta. Osoitepalvelun käyttömäärät on kuvattu taulukossa, jossa on esitetty VRK:n luovuttaminen tietojen kokonaismäärät (s. 8). Maistraattien ja Astropolistieto Oy:n tuottama osoitepalvelu päättyi 31.12.2011 ja VRK:n osoitepalvelu siirtyi Elisa Oy:n vastuulle 1.1.2012 alkaen.

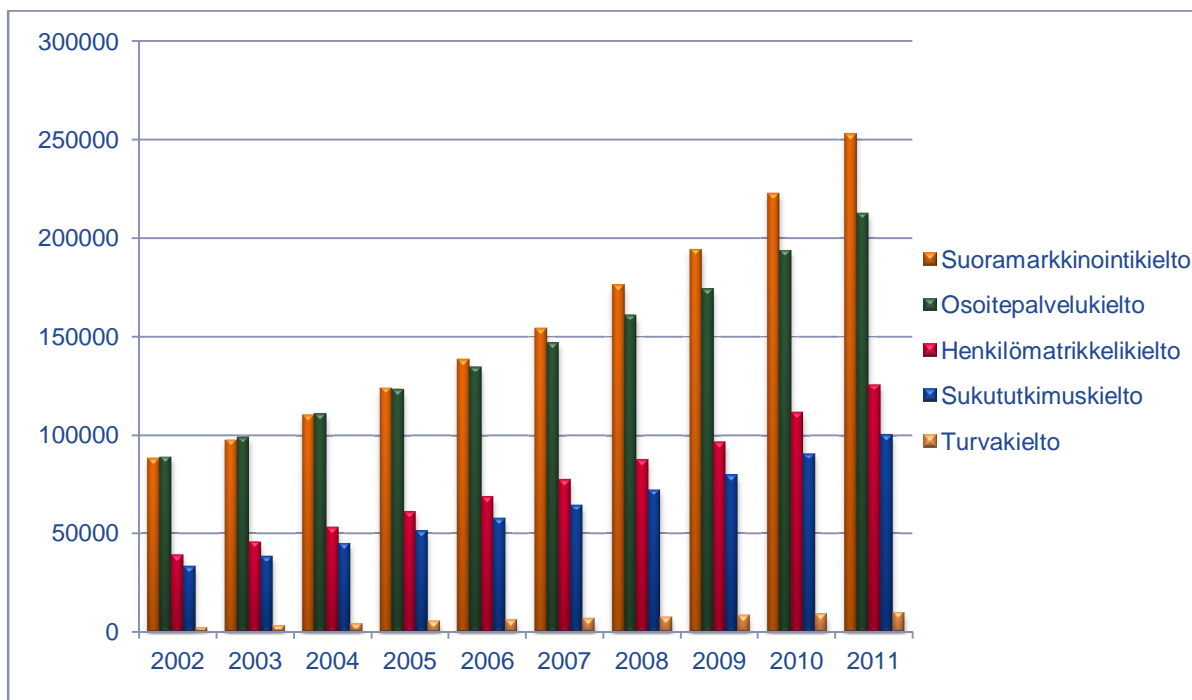
Fonecta Oy alkoi tarjota osoitepalvelua 8.12.2011 oman numeropalvelunsa yhteydessä. Fonecta Oy:n palvelun tietojenluovutusmäärät sisältyvät sovelluskysely-yhteyksillä luovutettujen tietojen määriin.

Verkossa toimivassa nimipalvelussa luovutetaan tieto etu- ja sukunimien lukumäärästä erikseen. Etunimi-sukunimi -yhdistelmällä haku ei ole mahdollista. Myöskään nimistä, joita on alle viisi kappaletta, ei anneta täsmällistä lukumäärää. Nimipalvelu on maksuton eikä sen hakumääriä ole tilastoitu.

5 Kansalaisen tietojenluovutuskielto-oikeuden ja tietojen tarkastusoikeuden toteutuminen

Henkilöllä on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen väestötietojärjestelmästä henkilötietolain (523/1999) 30 §:n nojalla suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimusta, henkilömatrikkeliä ja sukututkimusta varten sekä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 35 §:n nojalla asiakkuuden hoitoon ja osoitepalveluna. Kyseisen lain 36 §:n perusteella väestötietojärjestelmään voidaan hakemuksesta tallettaa turvakielto. Turvakiellon saaminen edellyttää, että sen hakijalla on perusteltu ja ilmeinen syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Turvakielto estää osoite- ja asuinpaikkatietojen luovutuksen täysin yritys- ja viranomaisille.

Väestötietojärjestelmään tallennettujen tietojen luovutuskieltojen määrät vuosina 2002 - 2011 on kuvattu alla olevassa taulukossa. Kieltojen määrässä on tapahtunut tasaista kasvua jokaisen kiellon kohdalla. Kieltojen määrä on vielä kohtuullisella tasolla. Jos kieltojen määrän kasvu jatkuu samanlaisena, niin pitkällä aikavälillä se voi vaikuttaa yritys- ja viranomaisiin mahdollisuuksiin hyödyntää VRK:n tietopalveluja. Turvakieltojen määrän kasvulla olisi vaikutusta myös viranomaisten toimintaprosessien sujuvuuteen.

Henkilötietolain 26 §:n mukaisesti jokaisella henkilöllä on oikeus saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja on henkilökisteriin tallennettu. Rekisterinpitäjän on myös ilmoitettava rekisteröidylle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet ja mihin rekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan. Järjestelmän lokitiedot eivät kuulu omien tietojen tarkastusoikeuden piiriin. Tietojen tarkastus tapahtuu joko VRK:n verkkopalvelussa tai henkilökohtaisesti maistraatissa tai VRK:ssa. Tarkastusoikeuden käytön määrä on esitetty oheisessa taulukossa.

Tarkastusoikeuden käyttö	2011	2010
	kpl	kpl
Omien tietojen tarkastus	357 586	36 000*

* Luku perustuu VTJkyselyn Omien tietojen tarkastus –roolin käyttöön ja verkkopalvelussa tehtyjen kyselyiden puolen vuoden käyttötilastoon, josta on tehty koko vuotta koskeva käyttötilukumääräarvio.

Omien tietojen tarkastusten määrä on kasvanut huomattavasti. Osaltaan tähän on vaikuttanut se, että omien tietojen tarkastus tuli mahdolliseksi pankkitunnusten avulla tammi-kuussa 2011. Aikaisemmin omien tietojen tarkastus edellytti kansalaisvarmennetta tai henkilökohtaista asiointia maistraatissa tai VRK:ssa. Osaltaan tarkastusten määrä kasvatettiin median uutisointi palvelusta.

6 Varmennetapahtumien määrä

Myönnettyjen kansalaisvarmenteiden määrä on kasvanut selvästi vuoteen 2010 verrattuna. Terveystietojen varmenteita on myönnetty ja toimikortteja tuotettu suunnitelmien mukaisesti. BIO-varmenteita on vuonna 2011 tuotettu suunnitelman mukaiset määrät.

Terveystietojen palveluvarmenteiden määrä on ollut voimakkaassa kasvussa vuoden aikana. Tilapäisvarmenteiden määrä on ollut kasvussa, uutena tuotteena terveystietojen ammattihenkilöstön tilapäisvarmenteet.

Myönnetty varmenteet (CA)	2011	2010	Kumula- tiivinen määrä
	kpl	kpl	kpl
Kansalaisvarmenteet poliisin myöntämällä henkilökortilla*	201 582	150 029	950 138
Organisaatiovarmenteet*	36 242	39 537	193 710
Palveluvarmenteet	281	345	1 600
Terveydenhuollon ammattihenkilöstön varmenteet	82 823	57	82 880
Terveydenhuollon palveluvarmenteet	874	29	903
Tilapäisvarmenteet	1 204	477	2 088
Terveydenhuollon ammattihenkilöstön tilapäisvarmenteet	270	0	270
Oleskelulupa- ja matkustusasiakirjojen biometriatietojen allekirjoitusvarmenteet	10	12	54
Oleskelulupa- ja matkustusasiakirjojen sormenjälkien suojauksessa käytettävät varmenteet CVCA	0	0	1
Oleskelulupa- ja matkustusasiakirjojen sormenjälkien suojauksessa käytettävät varmenteet DVCA	6	6	16
Oleskelulupa- ja matkustusasiakirjojen sormenjälkien suojauksessa käytettävät varmenteet IS	49	48	120
Yhteensä kpl	323 342	190 492	1 231 780

7 Tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta

7.1 Väestötietojärjestelmän valvonta

Väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyä valvotaan muun muassa lokeja seuraamalla. Lokiseuranta voidaan käynnistää viranomaisen, asiakkaan, yhteistyökumppanin tai kansalaisen pyynnöstä. VRK selvittää tietojen luvaton käyttöä myös omasta aloitteestaan. Lokiseurannan avulla saadaan selville mm. väestötietojärjestelmään tehty kysely- tai ylläpitotapahtuma, sen ajankohta ja organisaatio sekä henkilö, joiden nimissä tapahtuma on tehty. Vuoden 2011 alkupuolella VRK:ssa otettiin käyttöön seurantaraporttiväline, joka tehostanut lokiseurantaprosessia ja vähentänyt tarvetta tehdä manuaalisia poimintoja lokitietoihin. Lokiselvitysmenettely ja siihen liittyvät vastuut on kuvattu yksityiskohtaisesti Väestörekisterikeskuksen lokiprosessikuvauksessa (dnro 1651/011/11).

Lokiselvityksen pyytäjälle ei pääsääntöisesti toimiteta täydellistä listausta lokiseurannasta, vaan siitä laaditaan tarpeen mukainen yhteenveto. Jos lokitietoja ei voida esimerkiksi rikostutkinnasta johtuen pyynnön tekijälle luovuttaa, on henkilöllä mahdollisuus pyytää tietosuojavaltuutettua tarkistamaan hänen henkilötietojensa käsittelyn lainmukaisuus.

Mikäli lokiseurannan tai muun VRK:n tietojen käsittelyn valvonnan perusteella todetaan, että tietojen käsittely on ollut lainsäädännön tai VRK:n lupaehtojen vastaista, arvioidaan rikkeen vakavuus.

Vuoden aikana kertyneiden lokitietojen määrä	2011	2010
	riviä	riviä
Hallintakäyttoloki**	290 000	260 000
VTJkyselyn loki**	22 800 000	18 200 000
Ylläpidon hakuloki**	5 700 000	5 700 000*
Ylläpidon muutosloki**	2 900 000	2 400 000*

* 2010 ylläpidon hakulokin ja muutoslokin tietoja korjattu, niissä olleet väärät luvut 2010 tietotilinpäätöksessä.

** Tietoja käytetään myös virheselvittelyihin. 2011 niitä on tehty joitain kymmeniä (ei tarkkaa tietoa saatavilla)

Alla olevassa taulukossa on kuvattuna lokiselvitysten määrä, jossa on käytetty käyttöloki-
taulukujen tietoja. Lokiselvitysten lukumäärä pitää sisällään myös VRK:n toteuttaman laaja-
alaisen lokiselvityskampanjan.

Vuoden aikana tehdyt lokiselvitykset	2011	2010
	kpl	kpl
Diarioidut lokiselvitykset	43	37
Laskutuspalvelut	0	2

Asiakasorganisaatioille on luovutettu lokirekisteritietoja kyseisen organisaation tietojen kä-
sittelyn asianmukaisuuden varmistamiseksi. Lokirekisterintietoja on luovutettu myös Poli-
sille esitutkintaa varten.

Lokirekisteritietojen luovuttaminen	2011
	kpl
Luovutetut lokitulosheet	13

Vuonna 2011 lokiselvityksissä on ilmennyt kolme VRK:n asiakasorganisaatioiden tietojen
käsittelyyn liittyvää väärinkäytöstä. VRK on ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin väärinkäy-
töksiin liittyen. Kussakin tapauksessa on organisaatiolle määrätty väärinkäytöksen laadun
ja laajuuden edellyttämä seuraamus. VRK:n omassa tietojen käsittelyssä väärinkäytöksiä
ei ole havaittu.

Lokiselvityksissä havaitut väärinkäytökset	2011	2010
	kpl	kpl
Väärinkäytösten lukumäärä	3	0

7.2 Tapahtumatietojen seuranta ja valvonta

Tapahtumatietojen valvonta on kehittynyt vuonna 2011 vuoteen 2010 verrattuna. Tapahtumatietojen muodostuminen on automatisoitu ja otettu käyttöön seurantaraporttiväline. Vuonna 2011 ei ole toteutettu tapahtumatietojen käsittelyyn kohdistunutta selvitystä, koska ei ole havaittu epäilyä tapahtumatietojen väärinkäytöksestä ja resursseja on haluttu suunnata väestötietojärjestelmän ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyn seurantaan ja valvontaan.

7.3 Varmennetietojärjestelmän seuranta ja valvonta

Varmennetietojärjestelmän sopimustoimittaja vastaa käyttöpalvelun käytettävyyseraportoinnista ja palveluun liittyvästä lokiseurannasta, raportoinnista ja tilastoinnista asiakkaalle. Raportit ja tilastot kootaan ja toimitetaan asiakkaalle säännöllisesti kuukausittain. VRK:lla on pääsy osaan CA-järjestelmän lokitietoihin rinnastettavista tapahtumatiedoista CA-ohjelmiston kautta.

Raportteja, tilastoja ja lokitietoja käytetään sopimustoimittajien palvelutason seurannassa ja siihen mahdollisesti liittyvässä sanktioinnissa. Tavanomaiset palvelutasopoikkeamat liittyvät toimitusaikoihin ja palvelun käytettävyyteen. CA-järjestelmän lokitietoja hyödynnetään päivittäisessä käytössä erilaisissa virheselvittelyissä. Lisäksi VRK:n henkilöstö saa CA-järjestelmän käytettävyyteen liittyviä hälytystietoja.

Varmennetietojärjestelmän valvonnassa ei ole vuonna 2011 havaittu väärinkäytöksiä.

7.4 Ylläpitotapahtumien seuranta ja valvonta

Tietojen ylläpidon osalta tietosuojasta huolehditaan keräämällä sekä sähköisesti että manuaalisesti suoritettavista ylläpitotapahtumista ylläpidon lokia. Lokia kerätään suoraikäyttöisen manuaalisen ylläpidon osalta käyttäjätasolla ja sähköisen ilmoittamisen osalta organisaatiotasolla. Uusien käyttöorganisaatioiden osalta pyritään laajentamaan loki kattamaan käytön valvonta käyttäjätasolle siten, että kaikilla käyttäjillä on käyttäjäkohtainen käyttäjätunnus, joka tallentuu lokirekisteriin. Ylläpidon lokiseurannassa ei ole havaittu väärinkäytöksiä vuoden 2011 aikana.

7.5 Otantojen ja poimintojen seuranta ja valvonta

VRK valvoo myös otantojen ja poimintojen laatua. Laatua valvotaan seuraamalla mm. osoitelähteiden ilmoittamista ja virheellisten toimitusten määrää. Yksityisen sektorin otannoissa ja poiminnoissa havaitut poikkeamat on kuvattu alla olevassa taulukossa. Julkisen sektorin otantojen ja poimintojen vuoden poikkeamia ei ennen vuotta 2011 ole tilastoitu. Kukin poikkeamatapaus on käsitelty yhteistyössä toimittajan kanssa ja sovittu tarvittavista kehitystoimenpiteistä. Poikkeamien seurauksena tietopalveluiden yhteistyökumppanit ovat maksaneet VRK:lle sopimuksissa asetetun mukaisia laatusanktioita.

Yhteistyökumppanien tietojenkäsittelyn poikkeamat	2011	2010
	kpl	kpl
Osoitelähde puuttuu	26	13
Osoitelähde virheellinen	4	3
Virheellinen toimitus	0	3
Poimittujen tietojen luvaton uudelleenkäyttö	2	1

Julkishallinnon päivityspalvelun poikkeamat	2011
	kpl
Virheellinen toimitus	1
Toimitus lukukelvoton	1

7.6 Muu tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta

VRK valvoo omaa toimintaansa muun muassa säännöllisten tietoturvaraporttien, sisäisen valvonnan arviointien sekä sisäisten ja ulkoisten tietoturva- ja laatuauditointien avulla. Vuoden 2011 aikana ei ole raportoitu edellä olevissa kappaleissa mainittujen lisäksi muita tietoturvapoikkeamia, jotka olisivat koskeneet väestötietojärjestelmän tai varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyä.

Valtion IT-palvelukeskus (VIP) toimitti VRK:ssa tietoturvasoauditoinnin, joka on edellytyksenä tiettyjen VIP:n palvelujen käyttöönotolle. Tässä auditoinnissa oli tavoitteena selvittää täyttääkö VRK:n toiminta tietoturvallisuusasetukseen pohjautuvat perustason tietoturva vaatimukset. VRK sai hyväksyttävän tuloksen auditoinnista.

7.7 Tietojen käsittelyn ulkopuolinen seuranta ja valvonta

Väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyä valvoo myös tietosuojavaltuutettu ja VRK:n laatuvarmennepalvelutoimintaa valvoo Viestintävirasto. Tietosuojavaltuutetulla on oikeus tarkastaa tietosuojan toteutumista tietojen käsittelyssä ja käsittelyn seurannassa sekä valvonnassa ja muussa VRK:n toiminnassa. VRK raportoi vuosittain tietosuojavaltuutetulle suoritetusta lokitietojen ja tapahtumatietojen käsittelystä.

7.8 Laillisuusvalvontaviranomaisten toimenpiteet

Eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri valvovat osaltaan VRK:n toimintaa ja siihen liittyen myös tietojen käsittelyä. Vuoden 2011 eduskunnan oikeusasiamieheltä tuli yksi alustava selvityspyyntö liittyen tunnistamiseen ja oikeuskanslerilta yksi selvityspyyntö liittyen väestötietojärjestelmän tietojen ylläpitoon. VRK:n antoi molemmissa tapauksissa kannanottonsa asiantuntijan ominaisuudessa.

Tietosuojavaltuutettu pyysi VRK:lta selvitystä muuttoilmoituksen tekemiseen liittyen. VRK antoi selvitykset asiassa, joissa todetaan yhtenä muuttoilmoituspalvelun keskeisimmistä kehitysteemoista olevan haitantekotarkoituksessa tehtävien muuttoilmoitusten ehkäiseminen.

8 Järjestelmien käyttövaltuudet

Käyttövaltuusasioiden hallinnointi, periaatteet ja vastuut on kuvattu Käyttövaltuushallinnan politiikassa (dnro 3182/511/10). Kaikille VRK:n järjestelmille on määriteltävä vastuuyksikkö, joka vastaa käyttöoikeuksien myöntämisestä kyseiseen järjestelmään.

Kaikkien järjestelmien osalta Käyttövaltuushallinnan politiikan (dnro 3182/511/10) mukaan tietoturvapäällikölle on toimitettava vuosittain raportti, jossa käyttäjätiedot ja käyttövaltuudet sekä niiden asianmukaisuus on inventoitu järjestelmän omistajan toimesta. Käyttöoikeuksien osalta noudatetaan pienimmän käyttöoikeuden periaatetta, mikä tarkoittaa, että henkilöllä tulee olla käyttövaltuudet lähtökohtaisesti vain työtehtävissään tarvitsemiinsa tietojärjestelmiin.

8.1 Väestörekisterikeskuksen käyttöoikeudet

Käyttöoikeudet VRK:n järjestelmiin annetaan vain esimiehen hyväksymisen perusteella. VTJkyselyn käyttöoikeuksia käytetään asiakasorganisaatioiden hallintaan, käyttäjienhallintaan, tiedonhakuun, testaamiseen ja VTJ-ylläpidon oikeuksia tietojen ylläpitoon ja virheselvityksiin. Vartti-järjestelmää käytetään organisaatiovarmenteiden hallinnointiin.

Väestötietojärjestelmän käyttäjärekiin liittyvistä kyselyistä ja ylläpitotapahtumista kirjoitetaan lokia. Käyttäjärekiin tietojen käyttö on rajattu siten, että nimetyillä VRK:n työntekijöillä on oikeudet kaikkiin käyttäjärekiin tietoihin ja asiakasorganisaatioilla käyttöoikeudet on rajattu oman organisaation tietoihin. VRK on myöntänyt käyttöoikeuksia VTJkyselyn käyttäjärekiin myös rajatulle joukolle sopimuskumppanien edustajia.

VRK:n VTJkyselyn, VTJ-ylläpidon ja Poijun käyttöoikeudet	2011	2010
	kpl	kpl
VRK:n sisäisten käyttäjien yhteislukumäärä	62	59
Teknisen pääkäyttäjän oikeuksia	6	6
Käyttäjänhallinnan pääkäyttäjän oikeuksia	18	20
Vastuukäyttäjän oikeuksia	5	6
VTJ-ylläpidon käyttöoikeudet	27	28
Poimintakäyttöoikeuksia	20	20
Käyttäjää, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja	15	16

VRK:n Vartti-käyttöoikeudet	2011	2010
	kpl	kpl
Käyttöoikeuksia	25	18

VRK:n tietokantojen ja lokitietojen käyttöoikeudet	2011
	kpl
VTJ-perustietokanta (ylläpitokanta, vakiokyselykanta, otantojen ja poimintojen jatkojalostuskanta)	46
VTJkyselyn SQL-kanta	*
Testikanta VTJ	46
Kehitys VTJ	46
Poimintojen sovellustietokanta	46
Lokiarkisto	11

*VRK:lla ei ole käytössä suoria kanta-oikeuksia. Tämän kannan käyttöoikeudet eritelty VTJkyselyn käyttöoikeustaulukossa.

Vuonna 2011 otettiin täysimääräisesti käyttöön uudistettu väestötietojärjestelmän käyttöympäristö. Uuden teknisen rakenteen eli palvelinten lisääntymisen vuoksi tietokantojen lukumäärä on kasvanut. Tästä syystä uusien tietokantojen käyttöoikeusmäärät eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2010 käyttöoikeusmääriin, eikä vuoden 2010 tietokantarakennetta enää esitetä 2011 tietotilinpäätöksessä.

Vuonna 2011 tietoja poimittiin VRK:ssa käytössä olevilla poimintatyökaluilla, näiden työkalujen käytöstä ei ole jäänyt erillistä lokitietoa. Poimintojen määrä on kuitenkin saatu vähentämään erillisen lokiseurantaraporttivälineen käyttönotolla.

8.2 Järjestelmätoimittajien ja yhteistyökumppanien käyttöoikeudet

VRK:n järjestelmätoimittajilla on käyttöoikeudet väestötietojärjestelmän kantoihin. Käyttöoikeuksia tarvitaan järjestelmän kehitystyöhön, ylläpitoon ja virheselvittelyihin. Tieto Oy vastaa myös VTJkyselyn käyttäjien salasanojen vapautuksesta. VRK:n yhteistyökumppaneilla, joille on ulkoistettu yksityisen sektorin otannat, poiminnat ja päivitykset, on käyttöoikeus suoraan poimintatietokantaan.

Tieto Oy:n ja Logica Oy:n VTJkyselyn käyttöoikeudet	2011	2010
	kpl	kpl
Käyttäjät	57	53
Testitunnuksia	6	4
Vastuukäyttäjät	5	5
Salasanan vapautus- ja kyselyoikeuksia	45	43
VTJkysely järjestelmän hallintaoikeuksia	0	9
Käyttäjät, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja	1	1

Yhteistyökumppanien VTJkyselyn käyttöoikeudet (DirektMedia121, Itella Oy, Fonecta Oy)	2011	2010
	kpl	kpl
Vastuukäyttäjät	6	6
Kyselykäyttäjät	12	12

Tieto Oy:n ja Logica Oy:n käyttöoikeudet kantoihin	2011
	kpl
VTJ-perustietokanta (ylläpitokanta, vakiokyselykanta, otantojen ja poimintojen jatkojalostuskanta) **	30
VTJkyselyn SQL-kanta**	10
Testikanta VTJ**	30
Kehitys VTJ**	30
Poimintojen sovellustietokanta**	20

Kantarakenneuutoksen vuoksi uusien tietokantojen käyttöoikeusmäärät eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2010 käyttöoikeusmääriin, eikä vuoden 2010 tietokantarakennetta enää esitetä 2011 tietotilinpäätöksessä.

Yhteistyökumppanien VTJkyselyn käyttöoikeudet (DirektMedia121, Itella Oy, Fonecta Oy)	2011	2010
	kpl	kpl
Poimintojen sovellustietokanta**	39	39

**Yhteistyökumppanien ja järjestelmätoimittajien kanta-oikeudet ovat käyttäjien lukumääriä. Kantoja käytetään yhteiskäyttäjätunnuksilla.

VRK myöntää varmennetietojärjestelmän käyttöoikeudet ja ylläpitää käyttöoikeusluettelointia. Pääosin varmennetietojärjestelmään (CA-palvelu, Vartti) tunnistautuminen on toteutettu henkilökohtaisin toimikortein. Käyttöoikeudet on rajattu käyttötarpeen mukaisiksi. Osa ylläpitotunnuksista on yhteiskäyttöisiä ja ne on annettu nimettyjen henkilöiden hallintaan.

Varmennetietojärjestelmän VRK:n ulkopuoliset käyttöoikeudet	2011
	kpl
CA-järjestelmän ylläpito-oikeus (Fujitsu Services)	6
Korttituotannossa tarvittavat oikeudet (Oberthur, Gemalto)	18
Hakemiston sisäisen ylläpidon käyttöoikeudet (Tieto)	4
Sulkupalvelun käyttöön tarvittavat oikeudet (Luottokunta)	31

Varmennetietojärjestelmän käytettävät sovellukset ja monitoimijaympäristö eivät käytännössä mahdollista käyttövaltuushallinnan automatisointia, kuin mahdollisesti Vartti-sovelluksen osalta.

8.3 Asiakasorganisaatioiden suorakäytön ja Vartti-järjestelmän käyttöoikeudet

VRK hallinnoi VTJkyselyn käyttöoikeuksia. Poikkeuksen tähän menettelyyn muodostavat Poliisin ja oikeushallinnon organisaatiot, joilla on erillinen käyttäjienhallinnan prosessi. Näiden organisaatioiden kyselykäyttöoikeuksiin ei tule erillistä VRK:n hyväksyntää. Maistraatit hallinnoivat omia käyttöoikeuksiaan. VRK kuitenkin vastaa hallinnointioikeuksien myöntämisestä näiden organisaatioiden käyttäjille.

VRK vastaa ylläpitosovelluksien käyttäjähallinnasta VRK:n ja Maanmittauslaitoksen osalta. Maistraatit hoitavat ylläpito-oikeuksien myöntämisen itsenäisesti omille käyttäjilleen.

VTJkyselyn ja VTJ-ylläpidon käyttöoikeudet	2011	2010
	kpl	kpl
Käyttäjäorganisaatioita	668	735
VTJ-ylläpidon käyttäjäorganisaatiot	3	3
Erillisen käyttäjähallinnan organisaatiot	2	2
Rekisterihallinnon organisaatiot	2	2
Käyttäjät, joilla voimassa oleva käyttöoikeus	38 980	33 069
Käyttäjät, jotka käyttäneet VTJkyselyä vuoden aikana	29 360	29 000
Vastuukäyttäjät*	2 191	1 900
Ylläpitokäyttäjät*	569	527
Poimintakäyttäjät*	261	234
Käyttäjät, joilla on oikeus saada turvakiellon alaisia tietoja	1 624	1 378

*Luvut sisältävät myös VRK:n käyttäjät

VRK vastaa sovelluskyselyiden käyttöoikeuksista ja lokiseurannasta organisaatiokohtaisesti, käyttäjäkohtaisesti sovelluskyselyiden käyttöoikeuksista vastaavat asiakasorganisaatiot. VRK:n sovelluskyselyn tietolupa edellyttää, että luvansaaja voi selvittää kyselyn tekijän henkilöllisyyden lokiin tallentuneen tunnusteen perusteella. Luvansaajan tulee valvoa oman henkilökuntansa käyttöoikeuksia ja ylläpitää asiakasorganisaation sisäistä lokitiedostoa.

VRK:n organisaatiovarmenteita hallinnoidaan Vartti-järjestelmän kautta. Oikeudet Vartti-järjestelmään myöntää Varmennepalvelut-yksikkö. VRK:n asiakasorganisaatioilla on käyttöoikeuksia Vartti-järjestelmään seuraavan taulukon mukaisesti.

Vartti-järjestelmän käyttöoikeudet	2011	2010
	kpl	kpl
Asiakasorganisaatioita	373	n.400
Käyttöoikeuksia	1808	n.1100

Pääosa uusista Vartti-käyttäjistä on terveydenhuoltoalalta.

9 Tietojen käsittelyn, käyttöoikeuksien ja toiminnan analysointi

VRK:n toimintaa auditoidaan vuosittain. Vuonna 2011 ulkoisissa auditoinneissa ei todettu yhtään tietojen käsittelyyn tai tietojen käsittelyn seurantaan ja valvontaan liittyviä poikkeamia. Auditoinneissa ei ole tehty mitään havaintoja, joiden voitaisiin katsoa osoittavan, ettei VRK:n toiminta ja tietojen käsittely ole ollut luotettavaa ja tietoturvallista. Myöskään tässä tietotilinpäätöksessä tarkasteltujen tunnuslukujen perusteella ei voida todeta, ettei tietojen käsittelyn seuranta ja valvonta olisi toteutunut tietoturvalisella tavalla sekä lainsäädännön, määräysten ja annetun sisäisen ohjeistuksen mukaisesti. Tätä havaintoa tukevat myös tulokset, jotka saatiin VIP:n suorittamasta tietoturvasoauditoinnista.

Tietojen käsittelyn seurannassa ja valvonnassa on tietotilinpäätöskaudella havaittu joitain tapauksia, joissa väestötietojärjestelmän tietoja on käsitelty lainsäädännön ja väestötietojärjestelmän tietojen luovutusta koskevien lupaehtojen vastaisesti. Tietojen luovutuksen saajia ja tietojen luovutuksesta vastaavia yhteistyökumppaneita on huomautettu väärinkäytöksistä ja vaadittu toiminnan parantamista. Lokiseurannassa havaittujen väärinkäytösten seurauksena on toteutettu VTJkyselyn käyttöoikeuden määräaikainen katkaisu ja annettu kaksi huomautusta. Havaittuja virheitä voidaan myös osaltaan pitää todisteena tietojen käsittelyn seurantamenetelmien toimivuudesta. VRK:n omassa toiminnassa ei ole

havaittu väärinkäytöksiä. Julkishallinnon otantoihin ja poimintoihin kohdistuvia seuranta-mittareita on tehostettu vuoden 2011 aikana.

VRK:n johdolle raportoidaan säännöllisesti erillisellä tietoturvaraportilla tietoturvallisuuden liittyvistä asioista ja väestötietojärjestelmän ja varmennetietojärjestelmän tietojen käsittelyn laadusta ja tietojen käsittelyn seurannasta ja valvonnasta. Tietoturvapoikkeamia seuraavat henkilöt on määritelty toimenkuvissa ja jokaisella VRK:n henkilöllä on velvollisuus raportoida mahdollisista tietoturvapoikkeamista.

Vuonna 2011 käytiin läpi VRK:n omat käyttöoikeudet VTJkyselyyn ja käyttöoikeuksien myöntämisprosessia tarkennettiin. VRK:n henkilöllä on käytössään vain työtehtävissä tarvittavat käyttöoikeusroolit. Tiedot käyttöoikeusroolit kattavat useiden tehtävien vaatimukset. Näitä VRK:n sisäisiä käyttöoikeuksia tulisi kehittää muuttamalla käyttöoikeusrooleja hienojakoisemmiksi ja räätälöidä ne enemmän tehtäväkohtaisiksi.

Käyttöoikeuksien laajuuteen liittyvät havainnot koskevat myös tietojen ylläpitäjien ja järjestelmätoimittajien käyttöoikeuksia. Lisäksi yhteistyökumppaneilla ja järjestelmätoimittajilla on käytössään yhteiskäyttötunnuksia. Vaikka pääsy yhteiskäyttötunnuksiin on vain nimetyillä henkilöillä ja yhteiskäyttötunnuksen käytölle on varahenkilömenettelyistä johtuvat perusteet, olisi hyvä selvittää onko prosessia mahdollista kehittää siten, että yhteistyökumppanien ja järjestelmätoimittajien suoraan kannassa tapahtuvalta käytöltä voitaisiin edellyttää henkilökohtaisia tunnuksia. VRK:n johtoryhmä päätti 26.4.2012, että Järjestelmät ja tuotanto -yksikkö aloittaa selvityksen teon vuoden 2012 aikana.

Vuoden 2010 tietotilinpäätöksessä nostettiin esille havainto, että VRK:lla ei ole ollut riittäviä tietoja järjestelmätoimittajien käyttöoikeuksista tietokantoihin, eikä tilanne ollut vuonna 2011 parantunut. Järjestelmätoimittajien ja yhteistyökumppaneiden käyttöoikeuksien valvontaa on saatava kehitettyä vuoden 2012 aikana. VRK:n johtoryhmässä vastuutettiin 26.4.2012 Tietopalvelut-yksikkö huolehtimaan, että tulevissa liiketaloudellisen sektorin tietopalveluiden yhteistyösopimuksilla osaltaan parannetaan käyttöoikeuksien valvontamahdollisuuksia. Käyttövaltuushallinnan kehittäminen, edellyttää systemaattista ja aukotonta käyttäjien käyttöoikeuksien hallintaa sekä järjestelmissä olevan luottamuksellisen tiedon käytön valvontaa keskitetysti identiteetin hallinnan ja lokihallinnan työkaluilla. VRK:n johtoryhmä päätti, että Hallinto- ja johdon tuki -yksikkö selvittää vuoden 2012 aikana löytyisikö VRK:n tarpeisiin soveltuvaa identiteetin hallinnan ja lokihallinnan työkalua.

Käyttövaltuushallinnan projekti käyttöoikeuksien valvonnan kehittämiseksi käynnistettiin alkuvuodesta 2011 ja tässä projektissa saatiin laadittua kehityssuunnitelma, jota toteuttamalla pyritään korjaamaan yllä kuvattuja ongelmia. Osaltaan näitä ongelmia on jo saatu korjattu vastuukäyttäjien tiedottamisella jota on tehty 2011 aikana. Projektin tulosten odotetaan näkyvän selkeämmin vuoden 2012 tietotilinpäätöksessä.

Asiakasorganisaatioiden osalta ongelmia käyttöoikeuksien laajuudessa ei havaittu 2011 aikana. Asiakasorganisaatioiden käyttöoikeuksien osalta on suunniteltu tehtäväksi kuitenkin kehitystyötä, jossa yhdenmukaistettaisiin asiakkaiden käyttöoikeuksia, jolloin niiden hallinnointi olisi helpompaa. Varmennepalveluiden palvelutoimittajien henkilöstömuutoksia ja käyttöoikeuksia koskevaa viestintää on tehostettu ja nämä käyttöoikeudet on tilastoitu aikaisempaa yksityiskohtaisemmin.

Laadittaessa tietotilinpäätöstä vuodelta 2010 havaittiin, että useista tarvittavista tiedoista, kuten järjestelmätoimittajien käyttöoikeuksista ja palveluiden asiakasmääristä, ei ollut koottua tietoa valmiina saatavilla, vaan kaikki tiedot oli erikseen kerättävä ja taulukoitava. Vuonna 2011 tilanne parantui tietyiltä osin ja valikoitujen tietojen seuranta saatiin tehostettua. Yhdeksi kehitysehdotukseksi vuoden 2010 tietotilinpäätöksessä tunnistettiin se, et-

tä asiakasorganisaation eri asiakkuudet olisi hyvä sitoa selvemmin yhteen käyttämällä apuna yläorganisaatioiden ja käyttäjäryhmien määrittelyä. Määrittelytyö on käynnistetty vuoden 2011 aikana. Käyttäjäryhmien määrittely ja käyttöönotto VRK:n seurantarpeita tukevalla tavalla mahdollistaisi tietojen luovutuksen ja asiakasmäärien luotettavamman analysoinnin asiakasryhmäkohtaisesti. VRK:n johtoryhmä päätti kokouksessaan 26.4.2012, että tätä kehitystehtävää edistetään, jos resursseja riittää. Vastuu tehtävän edistämisestä on Tietopalvelut-yksiköllä.

Vertailtaessa ylläpidon hakulokin ja muutoslokin määriä, voidaan havaita, että VTJylläpitoa käytetään tietojen hakuun myös muulloin, kuin varsinaisten ylläpitotapahtumien yhteydessä. Tätä käyttöä voisi olla tarpeen ohjata tehtäväksi varsinaisilla kyselytuotteilla ja rajata ylläpidon kautta tehtävät haut ainoastaan ylläpitotapahtumien yhteyteen. Tässä tarkoitettujen ylläpitosovellusten käyttäjäryhmä on melko suppea. VRK:n johtoryhmä päätti 26.4.2012, että vuoden 2012 aikana selvitetään tallentuuko ylläpidon lokiin riittävät tiedot em. kyselyistä tietojen käsittelyn seurantaan ja valvontaa varten, jotta myöhemmin voidaan tehdä päätös siitä miten VTJylläpidon käyttöä on tarpeen ohjata. Selvitystyöstä vastuu on Tietosisältö-yksiköllä yhteistyössä Järjestelmät ja tuotanto -yksikön ja Tietopalvelut-yksikön kanssa.

Tietotilinpäätöksessä esitetyt lukuja pystyttiin vuoden 2011 osalta analysoimaan aikaisempaa tehokkaammin käytössä olleiden vuoden 2010 vertailulukujen avulla. Osaltaan tämä tietotilinpäätös osoittaa, että ensimmäisen tietotilinpäätöksen tuloksia ei ole hyödynnetty täysimääräisesti. Vertailulukujen ja edellisen tietotilinpäätöksen kehitysehdotusten toteutumisen analysoinnin voidaan katsoa lisäävän tämän tietotilinpäätöksen käyttömahdollisuuksia toiminnan ja tietosuojan kehittämisen välineenä.

Tietotilinpäätöksen laatiminen edellisen vuoden tietotilinpäätöksen rungon perusteella helpotti työtä ja mahdollisti keskittymisen analysointiin ja johtopäätöksiin. On nähtävissä, että tietotilinpäätöksen laatiminen on kehittänyt ja systematisoinut tietojen käsittelyyn kohdistuvaa raportointia.

10 Tehdyt kehittämistoimenpiteet ja havaitut kehittämiskohteet

Tässä tietotilinpäätöksessä on haluttu ensisijaisesti nostaa esille uusia havaintoja ja kehittämiskohteita. Vuoden 2010 tietotilinpäätöksessä kuvattuja kehittämiskohteita on nostettu uudelleen esille niiltä osin kuin vastuuyksiköt ovat nähneet tarpeelliseksi tai niiden merkitys on kriittinen tietosuojan toteutumisen näkökulmasta.

Raportoinnin kohteena oleva vuosi on ensimmäinen kokonainen vuosi jona tietoturvaluusasetus on ollut voimassa. Kyseisessä asetuksessa säädetään viranomaisia koskevista yleisistä tietoturvavaatimuksista ja tietoturvaluusustasoista. Tietoturvaluusasetuksen täytäntöönpanoa on jatkettu VRK:ssa ja tätä tehtäessä on huomioitu VAHTIn ohjeet (2/2010 ja 3/2010). Tietoturvaluusasetuksen toimeenpanon voidaan entisestään katsoa nostavan tietoturvaluuden ja tietosuojan tasoa VRK:ssa.

VRK tekee aktiivista yhteistyötä muiden perustietovaranto-organisaatioiden kanssa. VRK on esimerkiksi puheenjohtajana Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan asettamassa Perustietovarantojaostossa, jonka tehtävänä on edistää tietovarantoja hallinnoivien organisaatioiden yhteistyötä sekä parantaa tietovarantojen yhteentoimivuutta ja tietojen saatavuutta. Perustietovarantojaoston alla toimii tietosuojan ydinryhmä, jossa VRK on myös mukana. Tietosuojan ydinryhmä valmisteli vuoden 2011 aikana muistion tietojen käytön seurannan ja valvonnan periaatteista. Muistioon on kirjattu myös keinoja tietojen seurannan ja valvonnan kehittämiseen.

Vuonna 2011 turvakielto on ulotettu suojaamaan turvakiellon saaneiden henkilöiden henkilötiedot, myös silloin kun luovutetaan kiinteistöjen tai rakennusten tietoja, esimerkiksi turvakiellon saaneen henkilön ollessa rakennuksen tai kiinteistön omistaja. Turvakieoltolaisen yhteysosoitteen käyttöönotto ja yhteysosoitteen käytön tietopalvelutuotteissa suunnittelu on käynnistetty 2011 aikana.

Vuoden 2010 Tietotilinpäätöksessä esiin tuotu kehitystyö väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyn seurantavälineestä on saatu valmiiksi. Uudella seurantatyökalulla pystytään korvaamaan tarve mennä suoraan kannan käyttölokitaluun lokitietojen saamiseksi.

Tietopalveluasiakkailta on vaadittu väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 44 §:n edellyttämä selvitys tietojen suojauksesta 1.3.2010 alkaen, selvitystä on pyydetty myös vanhoilta asiakkailta lupien tai järjestelmien uudistamisen yhteydessä. Tällä selvityksellä on merkittävästi pystytty nostamaan VRK:n asiakkaiden tietoisuutta VRK:n edellyttämistä tietoturva vaatimuksista ja siten myös korottamaan asiakasorganisaatioiden tietoturvan tasoa. Vuoden 2012 aikana tietoturvaselvityksen vaatiminen tullaan ulottamaan myös raamilupien alla toimiviin asiakasorganisaatioihin. Edellä mainitun lain 26 § edellyttää riittävän selvityksen pyytämistä tietojen suojauksesta myös väestötietojärjestelmään tietoja teknisen käyttöliittymän kautta ylläpitäviltä tahoilta. Näitä selvityksiä VRK ei ole vaatinut vielä 2011 aikana. Johtoryhmä vastuutti 26.4.2012 Tietosisältö-yksikön yhteistyössä Hallinto ja johdon tuki -yksikön kanssa selvittämään vuoden 2012 aikana kohderyhmät, joilta 26 §:n mukainen selvitys on pyydettävä. Tämän jälkeen Tietosisältö-yksikön tulee ryhtyä pyytämään lain vaatimaa selvitystä.

Vuonna 2011 on toteutettu entistä tarkempaa raamilupaorganisaatioiden valvontaa, jonka yhteydessä on erikseen käyty läpi raamilupaorganisaatioiden asiakkuudet ja päivitetty VRK:n asiakasluettelot. Näiden havaintojen pohjalta raamilupia on päätetty uudistaa siten, että raamilupien haltijat ovat velvollisia ilmoittamaan omat asiakkuutensa VRK:lle puolen vuoden välein. Valvonnan yhteydessä varmistettiin myös, että VRK:n asiakkaina olevat tai raamilupien alta toimivat luottoyritykset noudattavat lakia eräiden luotonantajien rekisteröinnistä (747/2010). Osaltaan tätä valvontatyötä pyritään siirtämään tietoluvissa ja sopimuksissa enemmän raamiluvan haltijoiden ja sopimuskumppanien tehtäväksi, jolloin VRK voisi keskittyä valvonnan tulosten analysointiin. Vuonna 2011 toteutettiin erillinen tietoturva-auditointi yhdelle VRK:n kolmesta yritys sektorin tietopalvelun yhteistyökumppanista. Tässä auditoinnissa ei todettu huomautettavaa yhteistyökumppanin väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyssä.

Vuonna 2011 VRK on käynnistänyt poimintatuote Poijun pilottikäytön. Poijulla asiakkaat voivat tehdä itse poimintoja suoraan väestötietojärjestelmästä. Pilottikäyttö on aloitettu kahdessa kuntaorganisaatiossa ja verohallinnossa. Aikaisemmin tuote on ollut vain VRK:n ja maistraattien käytössä. Kun pilotista saadaan kokemuksia, voidaan tuote antaa käyttöön laajemmalle asiakaskunnalle. Tämä lisäisi VRK:n ja maistraattien tuottavuutta, koska asiakkaat, joille Poijuun on annettu käyttöoikeus, voisivat toteuttaa peruspoiminnat itsenäisesti.

Viime vuonna VRK:n asiakkaaksi on tullut yksityinen osoitepalvelutoimija, jonka osoitepalvelu perustuu VRK:n tietoihin. Tulevaisuudessa näiden toimijoiden määrän ennakoidaan kasvavan ja tämä todennäköisesti lisää osoitepalvelukieltojen määrää. Nykymuotoinen osoitepalvelukielto kieltää henkilön yhteystietojen luovuttamisen osoitepalveluissa, mutta myös asiakasrekisterien päivityksessä. Osoitepalvelukielto tulisi hajauttaa kahdeksi eri kielloksi; osoitepalveluun kohdistuvaksi yhteystietojen luovutuskielloksi ja erilliseksi asiakasrekisterien päivityskielloksi. Tämä antaisi kansalaiselle paremmat mahdollisuudet vaikuttaa tietojensa käsittelyyn ja mahdollinen yksityisistä osoitepalvelutoimijoista johtuva

osoitepalvelukieltojen kasvu ei vaikuttaisi muuhun VRK:n tietojen luovutukseen. Tähän liittyvä lainsäädäntömuutosehdotus on parhaillaan valtiovarainministeriön käsittelyssä.

Varmennepalveluissa on havaittu tarve vähentää manuaalisia työvaiheita varmennuspyyntöjen käsittelyssä ja varmenteiden toimittamisessa. Päätettiin, että Varmennepalvelut toteuttaa vuoden 2012 aikana palveluvarmenteiden datamuotoisten varmennuspyyntöjen toimittamisen VRK:lle, niiden käsittelyn ja varmenteiden toimittamisen Vartti-sovelluksen kautta.

VRK:n johtoryhmä päätti kokouksessaan 26.4.2012, että edellä kuvattujen ja vastuutettujen kehittämistehtävien tilanne tarkistetaan johtoryhmässä marraskuussa 2012.

Yhtenä keskeisenä VRK:n tavoitteena on ollut tietojen saatavuuden parantaminen ja pyrkimys tietojen mahdollisimman laajaan yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Näitä tavoitteita on pyritty edistämään mm. tarjoamalla rakennustiedot maksuttomasti kuntasektorille ja uudistamalla VRK:n tarjoamia tietopalvelutuotteita enemmän asiakastarpeita vastaaviksi sekä uudistamalla tuotteiden hinnoittelua. Kuntia on myös pyritty aikaisempaa enemmän ohjaamaan suorien sovelluskyselyjen käyttäjiksi. Tämän työn tulokset näkyvät luovutettavien tietomäärien kasvuna useimmissa tuoteryhmissä. Asiakasmäärien kasvua on myös tapahtunut, mutta tätä kasvua ei voida tilastollisesti havaita, koska aikaisempi tilastointi sisälsi raamilupien alaisia asiakkaita, jotka eivät tosiasiallisesti enää ole olleet VRK:n asiakkaina. Nämä asiakkaat on poistettu vuoden 2011 asiakaslukumäärätilastoista.

VRK:lle on erittäin tärkeää, ettei tietojen saatavuuden kasvu kuitenkaan vaaranna tietosuojaa tai yksityisyyden suojan toteutumista, sillä kansalaisten luottamuksen säilyttäminen VRK:n toimintaan on sekä tietojen korkean laadun ylläpitämisen että tietojen luovutuksen edellytys. Tietotilinpäätöskautena myös kansainvälinen tietojen luovutus on kasvanut. Mikäli tämä kehitys jatkuu, VRK:n on pohdittava, mitkä ovat VRK:n käytännön mahdollisuuden valvoa ulkomailla tapahtuvaa tietojen käsittelyä ja miten mahdollisissa väärinkäytöstapauksissa hallinnollisia ja rikosoikeudellisia seuraamuksia voidaan langettaa ulkomailla toimiville asiakkaille. Osaltaan kansainvälistä tietojenluovutusta vaikeuttavat kansalliset erot rekisteröityjen tietojen laajuudessa ja lainsäädännössä. Esimerkiksi EU-hankkeissa, joihin liittyy henkilötietojen käsittelyä, osallistujat haluavat soveltaa sallivampaa EU-lainsäädäntöä, jolloin VRK:n on harkittava, voidaanko näihin hankkeisiin osallistua.

Tarkasteltaessa edellisen tietotilinpäätöksen vaikutusta VRK:n toimintaan ja siinä raportoitujen kehittämisehdotusten toteutumisen tilannetta havaitaan, että olisi tärkeää jatkossa määritellä selkeämmin, mikä on tietotilinpäätöksen asema VRK:n toiminnan suunnittelussa. Mikäli tietotilinpäätöstä halutaan käyttää VRK:n toimintaa ohjaavana työkaluna, olisi luotava parempi toimintaprosessi, jonka seurauksena tietotilinpäätöksessä esitetyt havainnot tehokkaammin arvioidaan, priorisoidaan ja toteutetaan. Ilman järjestelmällisempää tietotilinpäätöksen kehitysehdotusten arvioimista ja toteutuksen seuranta on vaara, että kehitysehdotusten toteuttaminen jää satunnaiseksi tai toissijaiseksi muuhun kehitystyöhön nähden.